

- (घ) निरीक्षणको सिलसिलामा निरीक्षकलाई दिइएमा,
- (ङ) जाँचबुझको सिलसिलामा जाँचबुझ समितिलाई दिइएमा,
- (च) राष्ट्र बैंक, बैंक र वित्तीय संस्था बीच कर्जा सूचना आदान-प्रदान गर्ने सिलसिलामा दिइएमा ।"

आज्ञाले,

ईश्वरबहादुर थेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव

सालमोहर सदर मिति:- २०४६।७।१।६

श्री ५ को सरकार

कानून तथा न्याय मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले बनाइबक्सेको तल लेखिएबमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

२०४६ सालको ऐन नं. २६

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुद्धावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला परम नेपालप्रतापभास्कर ओजस्विराजन्य परम गौरवमय तेजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद परम उज्ज्वल कीर्तिमय नेपालश्रीपद परम प्रोज्ज्वल नेपालतारा परम पवित्र अङ्गरामपट्ट परम ज्योतिर्मय सुविख्यात त्रिशक्तिपट्ट परम सुप्रसिद्ध प्रबल गोरखादक्षिणबाहु परमाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

कम्पनी ऐन, २०२१ लाई संशोधन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: कम्पनी ऐन, २०२१ लाई संशोधन गर्न वाच्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाइबक्सेको छ ।

(६०)

आधिकारिकता मुद्रण विभाग १०० प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः (१) यस ऐनको नाम “कम्पनी (चौथो संशोधन) ऐन, २०४६” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. कम्पनी ऐन, २०२१ को दफा ३ मा संशोधनः कम्पनी ऐन, २०२१ (यसपछि “मूल ऐन” भनिएको) को दफा २ को,-

(१) खण्ड (च) पछि देहायको खण्ड (च१) थपिएको छः-

“(च१) “बोनस शेयर” भन्नाले कम्पनीको बचत वा जगेडा कोषलाई पूँजीकरण गरी शेयरवालाहरूलाई अतिरिक्त शेयरको रूपमा जारी गरिएको शेयर सम्झनुपर्छ र सो शब्दले बचत वा जगेडा कोषलाई पूँजीकरण गरी शेयरको चुक्ता मूल्य वृद्धि गर्नुलाई समेत जनाउँछ ।”

(२) खण्ड (थ) पछि देहायका खण्ड (थ१) र (थ२) थपिएका छन्:-

“(थ१) “प्रबन्ध सञ्चालक (मैनेजिङ डाइरेक्टर)” भन्नाले दफा ६४क. बमोजिम नियुक्त प्रबन्ध सञ्चालक सम्झनुपर्छ ।

(थ२) “कम्पनी सचिव” भन्नाले दफा ६६ ख. बमोजिम नियुक्त कम्पनी सचिव सम्झनुपर्छ ।”

३. मूल ऐनको दफा ३ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ३ को उपदफा (२) मा रहेको “दुई” भन्ने शब्दको सट्टा “तीन” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

४. मूल ऐनको दफा ४ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ४ मा रहेको “दुई” भन्ने शब्दको सट्टा “तीन” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

५. मूल ऐनमा दफा ७ क. थपः मूल ऐनको दफा ७ पछि देहायको दफा ७ क. थपिएको छः-

“७ क. साझेदारी वा प्राइभेट फर्म खोल्न नहुनेः कम्पनीले साझेदारी वा प्राइभेट फर्म खोल्नु हुँदैन ।”

६. मूल ऐनको दफा १० मा संशोधनः मूल ऐनको दफा १० को उपदफा (४) मा रहेका “दश शेयर” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “पच्चीस शेयर” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

७. मूल ऐनको दफा १२ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा १२ को खण्ड (ख) पछि देहायको खण्ड (ख१) थपिएको छः-

“(ख१) प्रबन्ध सञ्चालकको काम, कर्तव्य र अधिकार”

(६१)

६. मूल ऐनको दफा १६ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा १६ को,-

(१) खण्ड (घ) को अन्त्यमा “र तिनीहरूले लिएको शेयरको संख्या तथा भुक्तानीको प्रतिशत” भन्ने शब्दहरू थिएका छन् ।

(२) खण्ड (घ१) पछि देहायका खण्ड (घ२) र (घ३) थिएका छन्:-

“(घ२) शेयर मूल्यमा प्रिमियम थप गरी शेयर विक्री गरिने भएकोमा प्रिमियम थप्नु पर्ने कारण र औचित्य,

(घ३) जनसाधारणमा वितरण गरिने शेयर लिने शेयरवालाहरूको संचालक समितिमा हुने सहभागिता सम्बन्धी व्यवस्था,”

६. मूल ऐनमा दफा २३ क. थपः मूल ऐनको दफा २३ पछि देहायको दफा २३ क.

थिएको छ :-

“२३ क. शेयर अण्डर राइट गर्नेः वित्तीय संस्था वा धितोपत्रको कारोबार गर्ने मान्यता प्राप्त संस्थाबाहेक अरूले सम्बन्धित विभागको पूर्वस्वीकृति नलिई शेयर अण्डर राइट गर्न पाउने छैन ।”

१०. मूल ऐनको दफा ३७ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ३७ को,-

(१) उपदफा (३) को अन्त्यमा “त्यस्तो शेयर विक्री गर्दा शेयरवालाहरूलाई साविकमा लिएको शेयरको अनुपातमा र मजदूर तथा कर्मचारीहरूलाई कम्पनीले तोकिदिए बमोजिम विक्री गरिनेछ ।” भन्ने वाक्य थिएको छ ।

(२) उपदफा (३) पछि देहायका उपदफा (४) र (५) थिएका छन्:-

“(४) कम्पनीले गरेको मुताफा वा मुनाफाबाट सूजित कोथबाट बाहेक कम्पनीको सम्पत्तिको पुनर्मूल्याङ्कन गरी शेयर वा बोनस शेयर वृद्धि गर्न वा निष्काशन गर्न हुँदैन ।

(५) कम्पनीले शेयर मूल्यमा प्रिमियम थप गरी शेयर निष्काशन गर्ने भएमा सम्बन्धित विभागको पूर्वस्वीकृति लिनु पर्नेछ ।”

११. मूल ऐनको दफा ४४ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ४४ को,-

(१) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) र (ग) को सट्टा देहायका खण्ड (क), (ख) र (ग) राखिएका छन्:-

(६२)

आधिकारिकता मुद्रण विभागमा प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

“(क) जारी पूँजीको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत बराबरको रकम भुक्तानी नलिई,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम भुक्तानी लिएको प्रतिवेदन कम्तीमा एक जना सञ्चालकको सहीछाप गरी सम्बन्धित विभागमा नपठाई,

(ग) सम्बन्धित विभागबाट कारोबार शुरू गर्ने इजाजत पत्र प्राप्त नगरी।”

(२) उपदफा (२) को सदृश देहायको उपदफा (२) राखिएको छः—

“(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको प्रतिवेदन दाखिल भएपछि सम्बन्धित विभागले कम्पनीलाई कारोबार शुरू गर्न इजाजत पत्र दिनेछ।”

१२. मूल ऐनको दफा ४८ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ४८ मा रहेका “साधारण सभामा मतदान गर्न अधिकार प्राप्त शेयरवालाहरू मध्ये चार खण्डको तीन खण्ड उपस्थित भई” भन्ने शब्दहरूको सदृश “दफा ५१ बमोजिम गणपूरक संख्या पुगेको सभाले” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

१३. मूल ऐनको दफा ५१ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ५१ को सदृश देहायको दफा ५१ राखिएको छः—

“५१. गणपूरक संख्याः (१) कम्पनीको कूल शेयर संख्याको सतसटी प्रतिशत शेयरको प्रतिनिधित्व हुने गरी कूल शेयरवालाहरू मध्ये पच्चीस प्रतिशत शेयरवालाहरू स्वयम् वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा उपस्थित नभै सभाको काम कारवाही हुनेछैन।

तर, सो बमोजिम साधारण सभा गर्नेलाई पनि पब्लिक कम्पनी भए कम्तीमा सात र प्राइभेट कम्पनी भए कम्तीमा तीन जना शेयरवालाहरूको उपस्थिति अनिवार्य हुनेछ।”

(२) उपदफा (१) मा लेखिए बमोजिमको संख्यामा शेयरवालाहरू उपस्थित नभएकोले सभा हुन नसकेमा कम्तीमा सात दिनको सूचना दिई अर्को पटक सभा बोलाउँदा कूल शेयर संख्याको तेत्रीस प्रतिशत शेयरको प्रतिनिधित्व हुने गरी पब्लिक कम्पनीको हकमा कम्तीमा पाँच जना र प्राइभेट कम्पनीको हकमा कम्तीमा दुई जना साधारण सभामा उपस्थित भै मतदान गर्न पाउने शेयरवालाहरू स्वयम् उपस्थित भएमा

(६३)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्रामा हुनेछ।

सो उपदफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सभा गर्न बाधा पर्नेछैन ।

(३) विशेष प्रस्ताव पेश गर्ने भनी बोलाइएको साधारण सभामा त्यस्तो प्रस्ताव उपर छलफल गर्न कूल शेयर संख्याको पचहत्तर प्रतिशत शेयरको प्रतिनिधित्व हुने गरी कूल शेयरवालाहरूको तेत्तीस प्रतिशत शेयरवालाहरू स्वयम् वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा उपस्थित हुन अनिवार्य हुनेछ ।

तर, सो बमोजिमको संख्यामा शेयरवालाहरू उपस्थित नभएकोले सभा हुन नसकेकोमा कम्तीमा सात दिनको सूचना दिई अर्को पटक सभा बोलाउँदा कूल शेयर संख्याको तेत्तीस प्रतिशत शेयरको प्रतिनिधित्व हुने गरी कूल शेयरवालाहरूको पन्ध प्रतिशत शेयरवालाहरू स्वयम् वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा उपस्थित भएमा सभा गर्न बाधा पर्नेछैन ।”

१४. मूल ऐनको दफा ५२ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ५२ को उपदफा (३) को सट्टा देहायको उपदफा (३) राखिएको छः—

“(३) मतदान गरिएको प्रत्येक विषयमा सभाको बहुमतको रायलाई सो सभाको निर्णय मानिनेछ । मतदान हुँदा पक्ष र विपक्षमा मत बराबर भएमा सभापतिले निर्णयात्मक मत दिन सक्नेछ ।

तर, विशेष प्रस्तावको हकमा दफा ४६ को उपदफा (२)को अधीनमा रही सभाको साठी प्रतिशतले प्रस्तावको पक्षमा मत दिएमा मात्र सो प्रस्ताव सभाद्वारा स्वीकृत भएको मानिनेछ ।”

१५. मूल ऐनको दफा ६७ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ६७ को उपदफा (४) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश ज्ञिकिएको छ ।

१६. मूल ऐनमा दफा ६६ क., ६६ ख. र ६६ ग. थपः मूल ऐनमा दफा ६६ पछि देहायका दफा ६६ क., ६६ ख. र ६६ ग. थपिएका छन्:—

“६६ क. प्रबन्ध सञ्चालकको नियुक्तिः नियमावलीको अधीनमा रही सञ्चालकहरूले आफू मध्येबाट प्रबन्ध सञ्चालक नियुक्त गर्न सक्नेछन् ।

६६ ख. कम्पनी सचिवको नियुक्तिः पचास लाख रुपैयाँ भन्दा बढी शेयर पूँजी लगानी भएका पब्लिक कम्पनीले यो दफा प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्ष-

भित्र वाणिज्य वा कानून विषयमा घटीमा स्नातक उपाधि हासिल गरेका
व्यक्तिलाई कम्पनी सचिव पदमा नियुक्त गर्नु पर्नेछ ।

६४. कम्पनी सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकारः (१) सञ्चालक समिति र
साधारण सभाद्वारा गरिएका निर्णयहरू र सम्बन्धित विभाग वा निकायद्वारा
निर्देशित कुराहरू कार्यान्वयन गर्नु गराउनु तथा यो ऐन वा प्रचलित नेपाल
कानूनबमोजिम कम्पनीले सम्बन्धित विभाग वा अन्य कुनै निकायमा
पेश गर्नु पर्ने विवरण, कागजात, निर्णय आदि यथासमयमा पेश गर्नु कम्पनी
सचिवको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) यो ऐन, प्रबन्ध पत्र र नियमावलीको अधीनमा रही कम्पनी
सचिवले देहायका कार्यहरू गर्न सक्नेछः—

(क) सञ्चालक समितिको बैठक र साधारण सभा बोलाउने ।

(ख) सञ्चालक समिति र साधारण सभामा छलफल गरिने
विषयहरूको सूची तयार गरी सम्बन्धित सञ्चालक वा शेयर-
वाला कहाँ पठाउने ।

(ग) सञ्चालक समिति र साधारण सभाको निर्णयहरूको अभिलेख
राख्ने, प्रमाणित गर्ने, जिम्मा लिने तथा सम्बन्धित सञ्चालक
वा शेयरवाला कहाँ पठाउने ।

(घ) सञ्चालक समितिको निर्णयानुसार शेयर बाँडफाँडको
सूचना तथा किस्ता तलबी सूचना पठाउने ।

(ङ) शेयरवालाहरूको दर्ता किताब र शेयरवाला तथा डिवेन्च-
रवालाहरूको लगत ठीक दुरस्त राख्ने, जिम्मा लिने र
प्रमाणित गर्ने ।

(च) शेयर, डिवेन्चरको धितो बन्धक जनाउने, हस्तान्तरण वा
दाखिल खारेज गर्न सञ्चालक समिति वा प्रबन्ध सञ्चालक
समक्ष पेश गर्ने ।

(छ) शेयरवाला वा डिवेन्चरवालाको वाबी, उज्जरी, गुनासो,
सुझाव, सल्लाह आदि कुनै कुरा लिखित रूपमा पेश हुन
आएमा सञ्चालक समिति वा प्रबन्ध सञ्चालक वा सम्बन्धित
विभाग वा अन्य निकायहरू समक्ष पुऱ्याउने र सो सम्बन्धमा
भए गरेको कारबाहीको नतीजा लिखित रूपमा सम्बन्धित
शेयरवाला वा डिवेन्चरवालालाई दिने ।

(६५)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ ।

६०२

(ज) सञ्चालक समितिले तोकेको अन्य काम गर्ने ।

(३) कम्पनी सचिवले आफू सो पदमा बहाल रहन्जेल सो कम्पनी र सहायक कम्पनीको शेयर आपनो वा आपनो परिवारको नाममा खरिद बिक्री गर्नु गराउनु हुँदैन । त्यसरी खरिद बिक्री गरेको कुरा पछि थाहा हुन आएमा त्यस्तो शेयर सम्बन्धित विभागबाट जफत हुनेछ ।

तर, त्यस्तो कम्पनी वा सहायक कम्पनीले पूँजी वृद्धि गर्न थप शेयर निष्काशन गरेको अवस्थामा त्यस्तो थप शेयर खरिद गर्न बाधा पर्नेछैन ।

(४) साधारण सभाको निर्णय र सम्बन्धित विभागको स्वीकृति बमोजिम बाहेक कम्पनी सचिवले कम्पनीमयं वा कम्पनी मार्फत आफूलाई फाइदा हुने कुनै काम गर्नु गराउनु हुँदैन ।”

१७. मूल ऐनको दफा ६६ मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ६६ को उपदफा (१) मा

देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छः—

“तर, दफा ५५ को उपदफा (२) को प्रयोजनको लागि लेखापरीक्षकको नियुक्ति सञ्चालक समितिले गर्नेछ । त्यस्तो लेखापरीक्षकले पाउने पारिश्रमिक सञ्चालक समितिले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।”

१८. मूल ऐनको दफा ११० मा संशोधनः मूल ऐनको दफा ११० को उपदफा (२)

पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छः—

“(३) कैफियत तलबको सिलसिलामा कम्पनीको काम कारवाहीमा कुनै अनियमितता देखिएमा सो अनियमित भए गरेको काम कारबाई नियमित गर्न गराउन सम्बन्धित विभागले कम्पनीलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र सो निर्देशनको पालना गर्नु कम्पनीको कर्तव्य हुनेछ ।”

१९. मूल ऐनमा दफा १४२ख. थपः मूल ऐनको दफा १४२क. पछि देहायको दफा

१४२ख. थपिएको छः—

“१४२ख. कम्पनी गाभिनेः (१) एउटा कम्पनी अर्को कम्पनीमा गाभिनको निमित्त गाभिने र गाभने कम्पनीले आ-आपनो शेयरबालाहरूको साधारण सभामा विशेष प्रस्ताव पेश गरी सो प्रस्ताव पारित भएमा सम्बन्धित विभागको स्वीकृति लिई एउटा कम्पनी अर्को कम्पनीमा गाभिन सक्नेछ । तर, पब्लिक कम्पनी प्राइभेट कम्पनीमा गाभिन सक्नेछैन ।

(६६)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम एउटा कम्पनी शर्को कम्पनीमा गाभ्ने स्वीकृतिको लागि देहायका कुराहरू खुलाई सम्बन्धित विभागमा निवेदन दिनु पर्नेछ र सम्बन्धित विभागले सोही आधारमा स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछः—

(क) उपदफा (१) बमोजिमको साधारण सभाको निर्णय ।

(ख) गाभिने कम्पनीको अन्तिम वासलात र लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन ।

(ग) गाभिने र गाभ्ने कम्पनीका साहूहरूको लिखित सहमति-पत्रको प्रतिलिपि ।

(घ) गाभिने कम्पनीको चल-श्रवल सम्पत्तिको मूल्याङ्कन, सम्पत्ति र दायित्वको यथार्थता, मेशिनरीज, कच्चा पदार्थ तथा सहायक कच्चा पदार्थ र तयारी मालको विवरण ।

(ङ) गाभिने र गाभ्ने कम्पनीले गाभिने कम्पनीका साहूहरू र मजदूर तथा कर्मचारीका सम्बन्धमा गरेको निर्णय ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सम्बन्धित विभागको स्वीकृति प्राप्त भएपछि गाभिने कम्पनीको सम्पूर्ण सम्पत्ति तथा दायित्वहरू गाभ्ने कम्पनीमा सरेको मानिनेछ र त्यस्तो स्वीकृति प्राप्त भएकै मितिदेखि कम्पनी गाभिएको मानिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम गाभिएको कम्पनीको दर्ता लगतमा फलाना मितिको निर्णयले फलाना कम्पनीमा गाभिएको भनी सम्बन्धित विभागले अभिलेख गर्नेछ र सो कम्पनी लिकिवडेशनको प्रकृया बिना नै स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।”

२०. मूल ऐनमा दफा १४३ग. र १४३घ. थप: मूल ऐनको दफा १४३ख. पछि देहायका दफा १४३ग. र १४३घ. थपिएका छन्:-

“१४३ग. पुरस्कारको रूपमा शेयर: (१) कम्पनी संस्थापनमा सहयोग पुन्याए वापत संस्थापक वा सञ्चालकहरूले आफू मध्ये कुनै संस्थापक वा सञ्चालकलाई पुरस्कारको रूपमा शेयर दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने शेयर जारी पूँजीको पाँच प्रतिशत भन्दा बढी हुनेछैन ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम पुरस्कारको रूपमा दिइने शेयर संख्या कम्पनीको विवरण पढ्नमा खुलाएको हुनु पर्नेछ ।

१४३८. शेयर खरिद बिक्री गर्न नहुने: पब्लिक लिमिटेड कम्पनीका सञ्चालकहरूले आफू सो पदमा बहाल रहेसम्म सम्बन्धित विभागलाई पूर्व जानकारी नदिई सो कम्पनी र सहायक कम्पनीको शेयर आफ्नो र आफ्नो परिवारको नाममा खरिद बिक्री गर्नु गराउनु हुँदैन । त्यसरी जानकारी नदिई शेयर खरिद बिक्री गरेको कुरा पछि थाहा हुन आएमा त्यस्तो शेयर सम्बन्धित विभागबाट जफत गरिनेछ ।

तर, त्यस्तो कम्पनी वा सहायक कम्पनीले पूँजी वृद्धि गर्न थप शेयर निष्काशन गरेको अवस्थामा त्यस्तो शेयर खरिद बिक्री गर्न सम्बन्धित विभागलाई जानकारी दिनु आवश्यक हुनेछैन ।”

२१. अनुसूचीमा संशोधनः अनुसूची (१) को,-

(१) फाराम नं. (४) मा रहेको “आगे मेरा । हामीहरूको नाउँमा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “आगे नाउँमा” भन्ने शब्दहरू र “बाट बुझिलाई” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “लाई बुझाई” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) फाराम नं. (५) मा रहेको “लाई बुझाई” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “ले बुझिलाई” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(३) फाराम नं. (१०) झिकिएको छ ।

२२. रूपान्तरः मूल ऐनमा प्रयोग भएको “सेक्रेटरी” भन्ने शब्दको सट्टा “कम्पनी सचिव” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

आज्ञाले,
ईश्वरबहादुर श्रेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव

लालमोहर सदर मिति:- २०४६।७।१।६

(६८)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।